

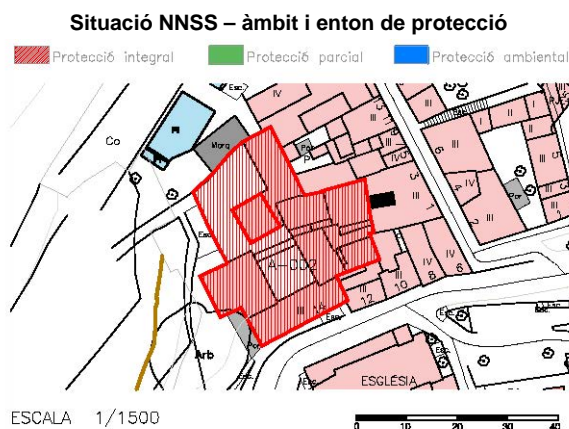
INFORMACIÓ IDENTIFICATIVA I DESCRIPTIVA

IDENTIFICACIÓ DE L'ELEMENT

Denominació	Sa Baroina
Codi	BANY-A-002
Tipologia	Conjunt urbà singular
Ús actual	Habitatge
Autoria	-
Estil o corrent	-
Grau de protecció	BIC (Codi:RI-51-0008354) Per Decret 571/1963

IDENTIFICACIÓ ESPAIAL

Municipi	Banyalbufar
Situació	c/ Baronia, 14 Plànol 2B
Coordenades UTM	X: 458270 Y: 4393159
Altitud	116 m.
Entorn	Urbà
Referència cadastral	8333409DD5983S0001XZ 8333409DD5983S0002MX 8333409DD5983S0001DZ 8333409DD5983S0002FX 8333409DD5983S0003GM 8333409DD5983S0004HQ 8333409DD5983S0003QM

DESCRIPCIÓ DE L'ELEMENT

Descripció constructiva / estructures

Sa Baroina

Conjunt arquitectònic urbà d'origen medieval format per 6 nuclis: façana, clastra, celler, torre de defensa i habitatges (actual rectoria i hotel). L'accés al conjunt les cases actualment es troba en un nivell més baix que la carretera, producte de la reforma urbanística portada a terme els anys 1965-66.

15 graons de davallada deixen a la dreta el portal forà i a l'esquerra una pica d'aigua amb les restes d'una aixeta, avui inutilitzada.

FAÇANA. Principal. De pedra i marès revestida modernament. Se situa al costat de la carretera, davant el lateral de l'església parroquial, orientada a migjorn. De tres plantes d'alçat, amb tres finestres balconeres al primer pis i dues claraboies circulars al segon pis. El portal forà té arc rodó adovellat, de pedra maresa; la porta mostra una baula cavallera, i el llindar, en la part inferior, té un graó en davallada cap a l'interior.

VESTÍBUL. El portal comunica amb un vestíbul ample, amb el sòl enllosat de pedres rogenques, secundàries, i amb coberta de volta d'aresta; a ambdós costats del vestíbul, s'hi obren sengles portals de llinda.

CLASTRA. Des del vestíbul, passam a la clastra amb un arc rebaixat i amb un graó de davallada, cosa que ens indica la declivitat cap al nord del terreny. El sòl rogenç també apareix empedrat de lloses secundàries. El centre de la clastra és presidit per un coll de cisterna, de secció octogonal, amb un sòcol o cintell a la base també vuitavat; a la dreta hi ha una piqueta circular, sostinguda per una columneta de fàbrica moderna; en destacam també el ferro de la corriola, coronat per una creu i amb un curiós aucell vora la corriola. La part nord de la clastra mostra un espectacular arc rebaixat transversal que fa les funcions de pont. Data del segle XVII, i servia de corredor d'accés de les diferents estances del casal amb la torre, amb la qual comunicava per un pont llevadís, de fusta; encara es conserva el portelló que de l'arc comunicava amb el pont llevadís. L'arc té dues pilastres de sosteniment, una a cada lateral, adossades al mur corresponent, i amb capitell floral i restes heràldiques, avui indesxifrables. En el centre de l'arc, s'hi destria l'escut nobiliari quarterat que mostra les armes de Sales, Sureda, Verí i Santacília. Passat l'arc central, a la dreta hi ha un portal d'arc rodó adovellat, i una finestra més amunt; aquest portal comunicava amb l'antic celler del casal.

CELLER. A l'actualitat l'antic celler es troba dividit en tres parts: una forma part d'una estança de l'habitatge de la torre de defensa, altra de l'hotel que fou utilitzada com a discoteca als anys 70-80, i la tercera també és part d'altra habitatge. (c/ Font, núm. 3) El celler tenia dues entrades principals. Una es troba situada al carrer Font, núm. 3, que conserva un portal forà de llinda de marès i brancals de pedra viva, per on podien carregar i descarregar carruatges. L'altra, es troba a la façana de l'ala est de la clastra, vora la torre de defensa. Es tracte d'un portal d'arc rodó adovellat, que dona accés a una escala que descendeix a un nivell de sòl inferior. El seu interior, que es troba a un nivell inferior que el sòl de la clastra, conserva tres voltes d'aresta i paviment amb rajoles de test.

TORRE DE DEFENSA. Situada al fons de la clastra, és destinada a habitatge unifamiliar. És de secció quadrangular i alçat compost per tres plantes. A l'alçat del sud, acarat a la clastra, hi destaca un portalet d'arc rodó adovellat, que sostenia el pont llevadís que comunicava amb el corredor de l'arc central; damunt el portalet d'accés a la torre hi ha dos forats que sustentaven una campana i, al capdamunt, hi ha una renglera de permòdols lobulats. La torre era antigament exempta, però, posteriorment, se li adossà un bloc constructiu a la dreta que la confegí amb la resta d'edifici; aquest afegit mostra un portal d'arc rodó. A l'alçat oest hi ha una gran terrassa, tancada amb balustrada moderna. Aquesta substituï uns antics merlets que conferien al recinte un caràcter de fortificació. **RECTORIA I HOTEL.** A la façana est que tanca la clastra s'aixeca una ala de l'edifici que, des de 1947, es destina a Rectoria. Formaven part de les antigues estances del casal. A l'esquerra de la façana, una escala de set graons, amb accés per un portal de llinda, dona entrada a l'habitatge. A l'extrem dret de la façana hi ha un altre portal de llinda amb entrada a partir de tres graons en davallada. A la façana nord, fora de recinte de la clastra, hi ha una balconada a manera de corredor. Del seu interior cal destacar una ampla sala del pis superior, avui destinada a sala de reunions; conté un retrat de fra Joan Coll, frare trinitari natural de Banyalbufar, que morí l'any 1639.

BANY-A-002**DENOMINACIÓ: SA BARONIA**

A la banda dreta de la claustra, un arc rebaixat condueix a les actuals estances de l'Hotel Baronia, amb una escala en esquadra que puja als pisos superiors; al primer pis, notam un replà amb un portal de llinda a l'esquerra, i un banc de fusta amb l'escut dels Cotoner; a més, hi ha diversos quadres que ornamenten la pujada; en l'arrencada de l'escala, entre cossiols que guarneixen l'espai. El segon pis comunica amb l'actual sala-menjador de l'hotel que conserva un sòl de fusta de mitjan segle XIX. La sala dona pas al terrat original del conjunt, amb paviment de rajola de test i baulaestrada de pedra maresa, que fou ampliat modernament.

Cronologia	Modern s.XVII-XX
Criteris datació	Referències documentals. Referència directa. Estructures
Classificació general	Conjunt Urbà Element arquitectònic Arquitectura militar
Accessibilitat	A peu
Funcionalitat	Hàbitat Cultural Defensa
Materials i tècniques de construcció	Pedra. Marès. Argamassa. Ciment. Pedra en verd Marès. Pedra calcària local. Marès. Pedra en sec
Categoria	a) Patrimoni urbà

NOTES HISTÒRIQUES**Sa Baronia**

El conjunt arquitectònic de la Baronia pot ser considerat un dels eixos històrics i identificatius del poble; centre de la vida feudal d'altres èpoques, que s'estenia per quasi la totalitat de la vall.

El primer propietari de la Baronia ben documentat és Arnau de Torrelles. Durant aquesta època, el rei Jaume III alliberà la baronia de Banyalbufar del sevei de cavall armat.

El mercader ciutadà Pere sa Vila, és el nou propietari de la Baronia arran d'haver-se casat amb Peirona, filla i hereva d'Arnau de Torrelles. Sembla que morí entre 1367 i 1370 i la Baronia fou heretada pel seu fill Ramon sa Vila. Durant aquesta època la Baronia exercia jurisdicció alta i baixa, civil i criminal entre la població banyalbufarina. L'any 1382 per pagar censals, sa Vila assignà subhastar la Baronia. Aleshores la comprà el rei al preu de 653 lliures. D'aqueixa manera la Baronia quedava integrada dins la jurisdicció reial. El 1392 el cavaller Ombert de Fonollar, deu anys després de la subhasta i incorporació de la Baronia al reialme, és el nou baró. El rei Joan I, atenant els bons serveis del seu conseller i majordom i atenant que prestà 2.000 florins d'or d'Aragó, li concedí en lliure i franc alou el senyoriu de Banyalbufar. Deprés de la mort de Fonollar, la Baronia es reintegrà a la porció reial, fins que el rei Alfons l'any 1444 la concedí a Llàtzer de Lloscos, cavaller i procurador reial de Mallorca. El llinatge Lloscos perdurà fins mitjan segle XVII (encara es conserva el topònim comuna dels Lloscos), fins que passà a la família Burgues Safortesa i d'aquesta a la Sales.

Maria de Sales, l'any 1737, deixà la Baronia al seu besnet Gabriel de Berga Safortesa i Sales, fill pubil de la seva neta Eleonor de Berga i Sales i de Gabriel de Berga i Safortesa.

Gabriel de Berga morí sense descendència i deixà la Baronia a Cecília Safortesa i Berga (1756). L'herència desencadenà un plet entre ella i Cecília i Francesc Cotoner i Sales, el qual es considerava amb dret a la propietat de la Baronia. El litigi que arribà al Supremo Real Consejo de Castilla, es va resoldre favorablement a les intencions de l'esmentat Cotoner. L'any 1761, Cecília Safortesa cedia definitivament les possessions i els drets de la Baronia a la família Cotoner.

A un inventari de l'any 1761 figuren les següents estances a la Baronia: rebedor, sala, estables, dues cambres, tres cambres sobreposades en la torre, menjador, rebost, cuina, botiga al replà de l'escala, estudi de l'entrada, estudi dels criats, pastador, estudi, botiga, cuina del majoral i celler. Sembla que la Baronia no posseirà capella fins l'any 1861 quan, a instància del general Cotoner (Ferran Cotoner i Chacón) i amb el permís del bisbe Salvà, fou beneïda pel rector d'Esporles.

Als anys quaranta totes les propietats es posaren a la venda i es parcel·laren. Les cases baronials es fraccionaren en quatre parts: l'ala Esquerra, les estances dels senyors, fou adquirida per la parròquia l'any 1947 i es dedicà a rectoria; la dreta passà a mans dels amos o majorsals que ja hi residien, els quals, l'any 1952, la convertiran en hotel; la part de la torre fou comprada per Llorenç Sastre, i l'edifici de can Toios (on hi havia part de l'antic celler que dona al carrer Font) fou adquirit per Pere Montaner i Gual, i després, l'any 1934, per Aina Bujosa i Albertí. Així, l'antic celler també restà dividit, quedant una part integrada dins l'habitatge de la Torre, una altra dins l'hotel (que s'utilitzà com a discoteca els anys 70-80) i una darrera part, la de can Toios, es transformà en edifici d'habitatges.

A l'actualitat la claustra és utilitzada per l'Ajuntament de Banyalbufar per organitzar actes socials i culturals, en virtut d'un conveni signat per tots els propietaris.

BIBLIOGRAFIA

- Albertí & Rosselló 2007: 54-55, 60-62.
Valero & Albertí 2000: 44-53.
Morey 1989: 10, 16, 17.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Estat de conservació	II Quan manquen alguns dels elements estructurals del monument (tant per degradació com per modificació) però és possible la reconstrucció hipotètica
Causes del deteriorament	Erosió
Defectes de conservació	Estructures Cobertes Revestiments
Perills eventuais	Vandalisme Alteració de la fesomia original
Treballs realitzats	Neteja Restauracions

Estudis específics
Inventariat

INFORMACIÓ NORMATIVA

PROTECCIÓ DE L'ELEMENT

Grau de protecció:

A

Propietat

Particulars

Classificació del sòl:

Urbà. Polígon 1 NNSS.

Usos permesos:

Habitatge, Residencial, Docent, Comercial (en P.B.), Assistència Social, Socio-cultural, Administratiu. Segons secció 2ª – Casc Antic, art. 53 de les NNSS

Just. valor patrimonial / protecció

Valor Patrimonial, Valor Històric i Valor Vernacular.

Elements destacats a preservar:

Tot el conjunt. Volumetria original i envoltent. Estructura i acabats. Façana. Revestiments. Elements característics de la seva tipologia constructiva. Béns mobles. Clastra. Portal forà. Buc rectoria. Celler. Horts i vegetació especial.

Intervencions permeses

Conservació. Consolidació. Restauració. Rehabilitació. Reutilització.

Intervencions no permeses

Enderroc total, Enderroc parcial, Transformacions tipologia constructiva, actuacions que desvirtuin el caràcter patrimonial del bé.

Intervencions preferents

Consolidació estructural de les parts en mal estat. Restauració revestiments interior sud-est torre, rectoria i celler i parts sense ús. Restauració elements ornamentals no restaurats.

Afectació Llei de Costes

-

Altres/Observacions:

ZONA DE PROTECCIÓ DE L'ELEMENT

Àmbit d'influència:

Segons Determinacions Art. 41.3 Llei 12/1998 de Patrimoni Històric de les Illes Balears

Definició de les intervencions

Finques colindants

preferents s/ l'entorn de l'element:

IMATGES

